

Thomas Becket og Norden.

Af Sigvard Skov.

Den 29. december 1170 var den engelske erkebisp, Thomas Becket, paa kong Henrik II's tilskyndelse blevet myrdet foran højalteret i sin egen bispekirke. Sværdhugene i Canterburycatedralen hin decemberdag gav genlyd over den ganske kristenhed. Kunde man end være uenig med Thomas Becket om maal og midler, saa var han dog faldet som martyr for kirkens sag, brutalt myrdet paa tilskyndelse af kongemagtens repræsentant, den magt der gjorde krav paa at være den øverste og retfærdige hævder af lov og ret i landet. I flere lande udkæmpedes den samme kamp mellem stat og kirke som i England mere eller mindre aabenlyst, intet under da at beretningen om den blodige daad løb Europa rundt. Der skete undere ved martyrens grav, som gejstligheden omhyggeligt op tegnede; og da det saaledes var godtgjort, at den myrdede var en hellig mand, lod helgenkaaringen heller ikke vente paa sig, i 1176 kanoniserede pave Alexander III paa lovførmelig vis Thomas Becket¹, og i 1220 fejredes paa højtidelig maade »translatio«, overførelsen af erkebispens jordske rester til helgenskrinet paa højalteret².

Langvejsfra valfartede man middelalderen igennem til Canterbury, naturligvis først og fremmest fra Storbrit-

¹) Alexander III's breve herom; epist. DCCLXXXIII—DCCLXXXVI i tomus VII af Materials for the history of Thomas Becket ed. J. B. Sheppard. (Rerum Britannicarum Medii Ævi Scriptores) London 1885.

²) Honorius III til den engelske kristenhed 25 jan. 1220; epist. DCCCVII, l. c., p. 582.

tanien, men ogsaa i stort antal fra Irland¹. Fra udlandet er det i den første tid væsentlig fra Frankrig, at pilgrimmene kommer, endvidere fra Norden, og endelig nævnes i mirakelberetningerne en biskop fra Tarsus², men han er muligvis apokryf³. Reliquier med helbredende kraft spredtes viden om, især spillede Canterburyvandet — martyrens blod spædt op med vand — en betydelig rolle. Pilgrimmene førte det med sig hjem i smaa beholdere »ampullæ« af tin eller bly, og en saadan ampulla om halsen blev tegnet paa en Canterburypilgrim som Ibs-skallen paa Santiago de Compostella og palmegrenen paa Jerusalem. Andre nøjedes dog med et lille mærke med Thomas Becket's billede⁴. De medicinske autoriteter saa dog med nogen skepsis paa disse mirakler og tillod sig at betvivle de skete helbredelser⁵; men det fik ingen videre betydning. St. Thomas-dyrkelsen bredte sig hastigt, der skal i det følgende forsøges at følge dens udbredelse i de nordiske lande.

1. *Island.*

Der var i middelalderen en livlig forbindelse mellem Storbritannien og Island. Om handelsforbindelsen vidner, at man har kendt og anvendt engelsk maal i Island⁶, om den kirkelige, at der i inventarier fra islandske kirker nævnes »messubøkr enskar«. Den litterære forbindelse be-

¹) Saaledes hos William af Canterbury (Materials I). William har maaske selv været Irer, han giver ialtfald aabenlyst sine irske sympatier til kende, og viger end ikke tilbage for at fordømme kongens af paven velsignede irske politik; Materials f. hist. of Thomas Becket ed. J. C. Robertson I, p. 507. (London 1875).

²) Benedict af Petersborough, Materials II, p. 274—79.

³) Det mener udgiveren, J. C. Robertson, I. c., p. XXXIV.

⁴) Afbildet i G. M. Trevelyan: Englands Historie oversatt av A. Schou I, p. 177. (Oslo 1931).

⁵) Materials for the history of Thomas Becket II, p. XXXIX.

⁶) Biskupa sögur ed. Unger I, p. 135 (Christiania 1858) og Dipl. Isl. I, 306.

vidnes af flere sagaer, der har benyttet engelske kilder, og den formidledes af unge islændinge, der opholdt sig i England i studieøjemed. Det berettes saaledes, at den islandske nationalhelgen Thorlak¹, biskop i Skálholt 1178—93, havde studeret i Paris og i Lincoln; han vendte hjem til Island 1161 og kan saaledes ikke have kendt den engelske kirkestrid. Det kan derimod hans nevø og efterfølger Pál Jónsson², der forlod England o. 1178. Det er muligt, at han har bragt skrifter og underretninger om Thomas Becket med hjem, og det samme gælder Canterburypilgrimmen Rafn Sveinbjarnarson³, der senere skal nærmere omtales.

En ven af Rafn var Guðmund Arason, der blev biskop i Hólar. Han optraadte ganske som Thomas Becket's lærling. Han forlangte saaledes gejstligheden unddraget den verdslige jurisdiction, hvad ingen islandsk biskop havde forlangt før ham. Appel til lands lov og ret besvarede han med excommunication. Dette standpunkt maatte naturligvis føre til kamp, og som sit store forbillede blev han fordrevet fra sit bispesæde. Om Guðmund Arason er bevaret tre sagaer, af hvilke den yngste, der skildrer hans bispetid, er et særdeles dybtgaaende arbejde udført i en stadselig og velformet stil. Den antages at være forfattet af abbed Arngrim af Thingeyrar for at hævde bispens aldrig officielt anerkendte hellighed. Sagafortælleren paralleliserer stadig sin skildring med Thomas Becket's levned, ligesom der ogsaa findes direkte laan fra et eller andet vita. Han genfortæller saaledes, at før Thomas blev født, havde en viis mand (einn spakr maðr) forudsagt hans moder, at den søn, hun skulde faa, vilde blive til noget overordentlig stort⁴. Sagaen begynder med en velorienteret

¹) Thórlakssaga udg. af Unger i Biskupa sögur I.

²) Pálssaga, I. c.

³) Eiríkr Magnússon mener, at Rafn har bragt skrifter om Thomas Becket til Guðmund Arason; Thómas saga erkibyskups ed. Eiríkr Magnússon II, p. XIX. (London 1884).

⁴) Biskupa sögur udg. af C. R. Unger II, p. 8. (Christiania 1878).

indledning om almeneuropæiske forhold, skisma, pavepolitik, osv. Tendensen og tonen anslaaes straks med disse linier: »I begyndelsen af Alexanders [III] pontificat levede hans velsignede medtjener i Herren, Thomas af Canterbury, som i sin bispetid maatte taale mange forfølgelser og plager baade paa sjæl og legeme, idet kong Henrik, endog støttet af bisperne, satte al sin magt og vælde ind imod ham, saa at han først blev gjort fredløs og landflygtig og dernæst myrdet«¹.

Ligesom Becket havde ogsaa Guðmund Arason faaet sit bispeembede ved verdslig protektion, idet han var en slægtning af den mægtige høvding Kolbein Túmasons kone. Kolbein havde da gjort sin indflydelse gældende ved valget i haab om i ham at vinde en kraftig støtte; men paa grund af Guðmunds stejle holdning kom der i stedet fjendskab imellem dem. Bispen lyste Kolbein i ban, og denne maatte da omend nølende gaa til angreb paa bispen, hvem han trods alt satte højt, han har saaledes kun rosende ord om ham i sine viser. Han forsvarede sin handlemaade med, at det var farligt baade for bispen og ham selv, at denne vilde være som bispehøvdingen Thomas i magt. Under et angreb paa bispesædet blev Kolbein dræbt af et stenkast i aaret 1208. Kolbein var paa ingen maade kirkefjendsk, hans digtning, hvorefter det meste nu er tabt, var væsentlig religiøs, han har saaledes digtet mange kvad til Guds moders ære. De islandske stormænd stod ganske uforstaaende overfor den stejle gregorianisme, selvom de nok kunde beundre det uforfærdede mod, hvormed den forfægtedes af biskop Guðmund. I live efterlignede Guðmund Arason Thomas Becket efter bedste evne, og efter hans død satte sagaskriveren ham jævnhøjt med den engelske erkebisp: »han sidder ikke i lavere sæde end Thomas erkebisp i England«². Guðmund Arason har

¹) I. c., p. 4.

²) »ok sitea eigi i legra sete en Thomas erchibikup á Englande«, Biskupa sögur udg. af Unger I, p. 454. (Christiania 1858).

dermed sikkert faaet det bedste eftermæle han kunde ønske sig¹.

Naar man ser, hvor vel underrettet man er i Island om Thomas Becket kort efter hans død, maa man antage, at de levnedsbeskrivelser, som forfattedes i England efter martyrens død, ret hurtigt er naaet til Island, hvor man vistnok allerede i begyndelsen af det 13 aarhundrede paa-begyndte en oversættelse til islandsk. Oversættelsen, der benævnes *Thomas saga erchibyskups*², foreligger i flere redaktioner deriblandt ogsaa en norsk. Ældst er den redaktion, der betegnes som *Thomas saga III*, og hvoraf der kun er bevaret fragmenter. Oversættelsen følger ikke nogen bestemt af de kendte biografier, men stemmer dog mere overens med Edward Grim end med nogen anden, nogle breve og nogle jertegn er ialtfald hentede direkte fra denne kilde. Edward Grim, en sæculargejstlig, var tilstede i Canterburycathedralen, da Thomas Becket blev myrdet. Han fik sin arm alvorligt saaret, da han forsøgte at afværge det første hug der rettedes mod erkebisen. Om drabet skrev han en beretning »*Passio*«, som han siden udvidede til en levnedsskildring »*Vita*«, der er meget tendentiøs. Ganske speciel for sagaen er den efterretning, at Thomas har stammet, C. R. Unger har ikke kunnet finde den andre steder³, det er rimeligvis en islandsk tildigtning.

Noget yngre er *Thomas saga II*, der iflg. Unger stammer fra første halvdel af det 14 aarhundrede. Oversættelsen siger selv, at det formaal, han har haft med værket, har været, at samle den spredte viden man havde om Thomas⁴. Han angiver ligeledes sin hovedkilde, et latinsk

¹) Om sagaens billede af bispen er historisk korrekt, er et spørgsmaal der falder udenfor denne undersøgelses rammer.

²) Foreligger i to udgaver; ved C. R. Unger, Christiania 1858, og ved Eiríkr Magnússon i *Rerum britannicarum medii ævi scriptores*, London 1875—85.

³) *Thómas saga erchibyskups* udg. af C. R. Unger, p. V. (Christiania 1858).

⁴) l. c., p. 295.

værk af prior Robert af Cretel, som han identificerer med Robert af Oxford, om hvem det berettes, at han fik sin tabte førlighed igen ved et besøg ved Thomas Becket's grav¹. Desuden paaberaaber oversætteren sig en bog, der rimeligvis er den efter »*Quadrilogus*« foretagne oversættelse, endvidere har han benyttet det i middelalderen almindeligt udbredte historieværk, »*Speculum Historiale*« af Vincent fra Beauvais.

En kortfattet skildring, hvoraf kun faa sider er bevaret, findes i »*Heilagra manna sögur*«². Denne samling bestaar af oversættelser af latinsk hagiografi, og heriblandt altsaa ogsaa en beretning om Thomas³, efter det bevarede at dømme, har den været meget kortfattet og i stilistisk henseende stærkt sammentrængt.

Endnu et fragment findes, nemlig i *Mariu saga*⁴. Denne saga grunder sig paa et latinsk værk, der i almindelighed tilskrives kirkefaderen Hieronymus, dog har oversætteren forøget sit stof med enkelte nye indskud, saaledes det her omtalte om Thomas Becket. Blandt jomfru Marias jærtegn findes blandt flere andre følgende, der her skal citeres i oversættelse for at give en forestilling om værkets karakter: »Det fortælles saaledes i den hellige erkebiskop Thomas legende, at kort tid efter at han havde forladt denne verden med martyrdoms sejr, og mange af hans venner var bedrøvede over hans død, sagdes det, at det forekom en hellig eneboerkvinde, som ikke forstod latin og ikke fransk, som om den fagreste kvinde, hvilken maatte være den hellige jomfru Maria, viste sig for hende og sagde paa latin disse ord, som hun ikke forstod: »*Noli flere pro archipresulē tuo, quia caput ejus in sinu filij mei requi-*

¹) Iflg. Unger (I. c., p. III) maaske identisk med Roger de Croyland.

²) *Heilagra manna sögur* I—II, udg. af C. R. Unger. (Christiania 1877).

³) I. c. II, p. 315—20.

⁴) *Mariu saga* udg. af C. R. Unger. (Christiania 1871).

escit«. Det kan gengives saaledes: »Græd ikke for din erkebiskop; thi hans hoved hviler i min søns favn«¹.

Om den yndest Thomas saga vandt i Island, derom vidner allerede de mange forskellige redaktioner, hvori den forekommer, men et mere direkte vidnesbyrd derom har vi i Króksfjarðarbók, der beretter om Þórgils Skade, at aftenen før han døde, lod han sig forelæse af Thomas' saga, som han satte meget højt: »Þórgils red til Hrafnagils; han blev vel modtaget, og han lod sine folk tage ophold der paa gaarden. Det blev spurgt ham, hvilken gammen man skulde have om kvelden, sagaer eller dans. Han spurgte hvilke sagaer, der kunde være tale om. Der blev sagt ham, at der var Thomas erkebiskops saga, og han valgte denne, fordi han elskede ham fremfor andre hellige mænd. Sagaen blev da læst op, og lige dertil hvor erkebispens blev fundet i kirken, og issens krone blev hugget af ham. Folk siger, at Þórgils standsede der og sagde: Det monne være en fager død«². Skæbnen vilde da, at Þórgils dræbtes næste dag af et hug af ganske samme karakter. Det er sikkert nok, at Thomas saga var yndet læsning, om det saa ogsaa, som Edvard Bull mener³, mere var det fortællende end det opbyggelige element, der fængslede. Det fremgaar ikke af stedet her; men udfra jævnførelse med sagaernes hele livssyn er det klart nok, at der med den fagre død ikke menes det at falde for kirkens sag, men derimod den fatalistiske ro, hvormed bispen mødte døden, som Niál der lod sig indebrænde; det er norrøn skæbnetro, mere end det er kristendom.

Ogsaa i poesien vandt helgenlegenden indpas. Efterhaanden som den profane digtning sygnede hen, blomstrede den religiøse, og da især i det 15. og 16. aarhundrede.

¹) Jártegnir LXXXVIII, l. c., p. 725.

²) Sturlunga saga udg. af Kålund II, p. 295—96. (Kbhvn. 1911).

³) Edvard Bull: Folk og Kirke i Middelalderen p. 255. (Kbhvn. 1912).

Ikke nær alt materialet er trykt, en oversigt over det faar man i Jón Þórkelssons disputats¹. Høj poesi er størstedelen af disse digte ikke. Der findes islandske religiøse digte, der fuldt ud kommer paa højde med det bedste hedenskabet har frembragt, baade med hensyn til følelsens udtryk og formens skønhed, som »Líknarbraut«, »Harmsól«, »Sólarljóð« og frem for alle munken Eysteins herlige kvad til Guds moders ære »Lilja«, men de er alle ret tidlige, det synes, som med digtenes stigende antal tager kvaliteten af, indtil den katholske lyrik klinger ud i Jón Arasons digtning, der igen helt er paa højde med de bedste. Helgendigtene er som oftest bygget over helgensagaer og legender med opbyggelse som formaal. Formelt er de draper i gammel stil i drottkvæd eller hrunhent, og næsten alle velformede i klare udtryk; men det synes som følelsen, den religiøse grebethed, der skulde gøre kvadene til poesi, har manglet.

Heilagra manna drápa² er en samling vers (drotkvæd) om forskellige helgener, nordiske og fremmede imellem hinanden og uden nogen indre sammenhæng. Maaske har en af de talrige hymner Omnium Sanctorum, der forekommer i stort tal i den middelalderlatinske litteratur, været forbillede. Af hjemlige værker kunde maaske Íslendingadrápa af Haukr Valdísarson tjene som en art forbillede. Digtet er blot overleveret i en stærkt molesteret form, af de fire bevarede vers om Thomas Becket kan kun to læses i sammenhæng, de skildrer den herlige Thomas, der maatte gaa i døden for de stores had, men som gav sin sjæl i Gudsmoders milde hænder, og holdt sig rank da det issekløvende hug faldt, hvorfor han nu stadselig straalere med tvefold sejr i himlens herlighed.

Et noget længere og bedre bevaret »Thomas dictur

¹) Jón Þórkelsson: Om digtningen på Island i det 15. og 16. århundrede. (Kbhvn. 1888).

²) Kvadet er trykt i B. Kahle: Isländische geistliche Dichtungen des ausgehenden Mittelalters, p. 90—91. (Heidelberg 1898).

erchibiskups« er overleveret i et haandskrift fra saa sent som ca. 1550¹, men digtet selv er antagelig ældre. I første vers beder digteren den høje helligaand om bistand, beder om at faa tunge til lovsang og skildrer derefter erkebisp Thomas, sit erkesædes, ja hele Englands pryde og ære, kirkens værdige styresmand. Han mindes dernæst hans milde virke, hvordan han klædte de nøgne og mættede de hungrige indtil den ulykkelige strid tændtes, og Guds gæve kæmpe maatte leve landflygtig i syv vintre, mens hans venner sad sørgende hjemme, uden at vide hvor de skulde finde hjælp i ulykken og trøst til bod. Han mindes de rasende kongsmænd, som paa djævelens tilskyndelse brød kirkefreden og dræbte den hellige hyrde, der ikke ræddedes for sin død, og som ved sin bitre død naaede martyriets hæder, hvorfor han nu kan hjælpe alle de ulykkelige, saarede, syge, halte, affældige og gale, der paa kalder hans hjælp. Endelig beder digteren Thomas gaa i forbøn hos folkeslagenes overdommer og slutter saa: »Nu er lovkvad kvædet, skal gaa vidt over lande; lovet være den helligaand«. Formen er ikke meget forskellig fra skjaldekunstens flokformede lovkvad, blot at det er en af kirkens hellige mænd og ikke en vældig viking, der besynges. Der spares ikke paa rosen, Thomas sættes paa linje med apostlene, ja med Kristus selv med udtrykkene: helbreder de syge, klæder de nøgne, mætter de hungrige. For digteren var Thomas Becket's liv i sandhed Kristi efterfølgelse. Der er en vis effekt over skildringen af drabet, hvorom interessen særlig samlede sig baade i saga og i digt. Vi kender ikke forfatteren, hverken til dette eller til det foregaaende digt, og vi kender heller ikke de omstændigheder, hvorunder de er blevet til. Maaske er saadanne digte anvendt i kirketjenesten ved de sær-

¹) Thomas dictur findes blandt mange andre religiøse digte i ms. A. M. 713, 4°, Kålund: Katalog over den Arna-Magnæanske håndskriftsamling II, p. 129. (Khvn. 1894); det er trykt af Eiríkr Magnússon i dennes udgave af Thomas saga II, p. 289—93. (London 1884).

lige Thomasmesser, der celebreredes i nogle af landets kirker.

Et af de ældste eksempler paa skjaldedigtning med Thomas Becket som emne har vi fra begyndelsen af det 13. aarhundrede, i et digt af Óláfr Þórðarson hvítaskáld (c. 1210—1259), hvoraf blot nogle faa linier er bevarede¹. Óláfr var i sine yngre aar Valdemar II's skjald, et drapa om kong Valdemar saavel som det meste af hans øvrige produktion er tabt. De bevarede linier lyder i oversættelse: »Derfor fremmes dit ry, du er næst den højeste Gud. Glad giver Thomas mænd forbedring af troen for syndige sæder«².

Af islændinge, der foretog pilgrimsrejse til Canterbury, kendes Rafn Sveinbjarnarson³. Rafn var en betydelig høvding, en særdeles ædel karakter efter sagaen at dømme og tillige meget religiøs. Han var ven med biskop Guðmund Arason, og han fik efter sin død sin saga forfattet af en gejstlig⁴. Han blev dræbt 1213 ved et overfald paa sin gaard i en af de utallige stormandsfejder, der da hærgede Island. I sagaen berettes, at han, engang han var paa fiskeri i Dyrafirði, i stedet for fisk fik fat paa en hvalros, men da denne var ved at undslippe, anraabte han St. Thomas om hjælp, da denne helgen, som legenderne viser, havde en særlig forkærlighed for søfarende. St. Thomas hjalp da ogsaa Rafn, som derefter følte sig forpligtet til at foretage en pilgrimsfart til Canterbury⁵. Om denne rejse har en islandsk skjald, Guðmund Svertinsson skrevet

¹) Den norsk-islandske Skjaldedigtning udg. af Finnur Jónsson, B—II, p. 109. (Kbhvn. 1915).

²) F. Paasche: Kristendom og Kvad (Kristiania 1914) mener p. 125, at fragmentet er en stump af et Mariakvad, de to første linier skulde da gaa paa jomfru Maria.

³) Rafns saga Sveinbjarnarsonar er udg. af C. R. Unger i Biskupa sögur I.

⁴) Finnur Jónsson: Den islandske Litteraturs Historie p. 276. (Kbhvn. 1907).

⁵) Rafns saga, Biskupa sögur I, p. 641.

et drapa, Hrafnadrápa; det skildrer hvordan syndsbekæmperen¹ Rafn gik i land i England for at vise den hellige Thomas sin ærefrygt og for sin sjæls frelses skyld.

Antagelig har ogsaa Vigfús Iversson foretaget en pilgrimsrejse til Thomas Becket's grav, ialtfald gør Canterburykapitlet og dettes prior Vigfús selv, hans mor, hustru og barn delagtige i alle deres bønner og helgenens fortjenester². Et af de iøvrigt ganske faa nordiske eksempler paa særlige skytshelgener er netop knyttet til Thomas Becket, som Margrethe Thorvaldsdottir i Gnupsdal kalder sin elskelige patron³.

St. Thomasdyrkelsen maa, som Rafn Sveinbjarnarsons historie viser, være kommet til Island senest i 1190-aarene, og disse aar lige før og efter 1200 var netop den store kirkebygningstid i Island. Et paafaldende stort antal kirker, ialt 12, er da ogsaa helliget den engelske martyr, nemlig Holme, Hvanneyri, Hvam, Ostrardal, Gnúpr, Ás, Ströns, Engey, Varmalökr, Hamar og Hruni⁴. I andre kirker blev der indviet særlige altre til Thomas Becket. 1226 hedder det om Viðey kirke i nærheden af Reykjavík, at kirkens søndre alter er helliget Stephan, Clemens, Dionysius, Olav og Thomas⁵. Ret almindeligt har det ogsaa været at celebrere en særlig Thomas-messe, en saadan omtales i Skalholtbispens Arnes statuter af 1275⁶, og det vides, at den har været fejret i Hoff og i den berømte Odde kirke⁷. Det ligger nær at antage, at den hurtige udbredelse, Thomasdyrkelsen fik, skyldes den før nævnte biskop Guðmund Arason.

Ogsaa i den islandske historieskrivning har Thomas

¹) bölnhekkjandi er vanskeligt at gengive paa dansk, jvfr. *Lexicon Poeticum* p. 75.

²) *Dipl. Isl.* III, 704.

³) *Salugjafabref* af 30—11—1401; *Dipl. Isl.* III, 671.

⁴) l. c. I, 461 II, 481; II, 576.

⁵) *Dipl. Isl.* I, p. 489.

⁶) l. c. II, p. 129.

⁷) l. c. II, p. 463.

Becket sat spor. Hans drab angives ofte af sagaskriveren som et fast kronologisk holdepunkt af samme betydning som et Heklaudbrud. Saaledes forekommer det i Hungrvaka: »I biskop Klöngs dage blev den hellige erkebisp Thomas i England dræbt, og der kom anden gang ild op i Heklafjeld«¹. Ligeledes tidsbestemmende i Þórláks saga: »Da blev den hellige Þórlákr viet til biskop af erkebisp Eystein i pave Alexanders dage fire nætter efter erkebisp Thomas drab i England«². Som stedsbestemmelse fungerer Becketts grav i Lögmansannal: »594. Gregorius sendte Augustin til England for at kristne det, og han havde bispestol i Canterbury, hvor den hellige Thomas hviler«³. Iøvrigt kan man i korte træk følge Thomas Becketts livsvej gennem de islandske aarbøger:

- 1119. Thomas den hellige blev født. (Annales regii)⁴.
- 1154. St. Thomas, erkelegne i Canterbury blev kong Henrik af Englands kansler paa erkebisp Theobalds tilskyndelse. (Annales regii)⁵.
- 1163. Erkebisp Thomas' bispevielse. (Annales regii, Oddverja annal)⁶.
- 1165. Erkebisp Thomas landflygtig. (Annales regii)⁷.
- 1170. Erkebisp Thomas' passio. (Ann. Reseniani, Henrik Høyers annal; Oddverja, Lögmans, Gottskalks, Regii og Flátéyarbók har 1171)⁸.
- 1176. Den hellige erkebisp Thomas blev kanoniseret af pave Alexander. (Ann. Regii, Oddverja og Flátéy-eyar)⁹.

¹) Hungrvaka, Biskupa sögur udg. af Unger I, p. 85.

²) Þórláks saga, Biskupa sögur II, p. 275.

³) Islandske Annaler udg. af Gustav Storm p. 242. (Christiania 1888).

⁴) l. c., p. 112.

⁵) l. c., p. 115.

⁶) l. c., p. 116.

⁷) l. c., p. 117.

⁸) l. c., p. 117.

⁹) l. c., p. 118.

Den hellige Thomas' skrinlæggelse angives lidt forskelligt: Gottskalk 1218¹, Skálholt ligesaa², Ann. Regii og Flateyar 1220³, Reseniani⁴ og Skálholt⁵ har 1221. — 1220 er det rigtige aarstal.

Pudsigt er det, at forfatteren til Skálholtannalen kritisk løst opfører translatio baade under 1218 og 1221, han har følgelig skrevet af efter to forskellige kilder, hvad der end yderligere fremgaar af, at den første notits er paa latin, den anden paa islandsk. Annales Regii synes idet hele at være bedst underrettet.

Naar man da har samlet alle disse vidnesbyrd om Thomas Becket-kulten i Island, er der noget vist nedslaaende i, at denne helgen ikke trods saga, kvad og kirkelig kunst har kunnet skabe sig et saa skarpt billede i folkets bevidsthed — der er faa fremmede helgener, der er dyrket med større iver — at han ikke har kunnet forveksles med andre helgener; i virkeligheden har man i begyndelsen af det 16. aarhundrede forvekslet hans billede med et af St. Nicolaus⁶.

2. Norge.

Den norske vestkyst navnlig byerne Bergen og Nidaros havde ogsaa i middelalderen livlige forbindelser med England. Erkebisperne i Nidaros havde særlige rettigheder i England. De maatte hvert aar indlade et skib med korn og fødemidler »sine omni occasione et exactione« og føre det til Norge til kirkens brug. Denne begunstigelse

¹) 1. c., p. 325.

²) 1. c., p. 184.

³) 1. c., p. 125.

⁴) 1. c., p. 24.

⁵) 1. c., p. 185.

⁶) Fr. B. Wallem: De islandske kirkers udstyr i middelalderen p. 49. (Aarsberetning fra Foreningen til norske Fortidsminders Bevaring 1909—10); jvfr. Edv. Bull: Folk og Kirke p. 199.

opnaaedes maaske første gang af erkebisp Eystein, der opholdt sig i England i aarene 1180 til 83¹, den fornyedes 1203 af kong Johan² og ligeledes af hans efterfølger Henrik III i 1222³ og 1241⁴. Det vil vist være rimeligt at se denne handelsforbindelse som baggrund for de engelske paavirkninger, der findes i den norske kirkekunst, først og fremmest i selve Nidarosdomen. Forbindelsen var iøvrigt ikke af ny dato, den gaar tilbage helt til den første kristne tid i Norge⁵. De nye strømninger i kirken kom stadig via England, Bremersædets overhøjhed og det kortvarige danske primat satte sig ikke dybe spor, og det selvstændige erkesæde knyttede, som nævnt, forbindelsen stærkere og — som Daae har paapeget — endog med Thomas Becket selv kort før drabet⁶. Temmelig sikkert har erkebisp Eystein indviet Elgesæter kloster til Thomas, det skulde nemlig visiteres paa Thomasdagen⁷, og om andre klostre ved man, at de visiteredes paa helgendagen⁸. Der er kun et par norske kirker indviet til Thomas Becket, deriblandt Tønset kirke, som erkebisp Tore indviede i 1211 til Thomas og et par andre helgener⁹. Det i forhold

¹) Det mener H. G. Leach: *Norwegian and english churches 1066—1399* p. 543. (*Proceedings of the american academy of arts and sciences*, vol. XLIV, no. 20. Boston 1909).

²) *Rotuli Chartarum in turri Londinensi asservati 1199—1216* ed. Th. D. Hardy p. 110 b. (London 1837).

³) *Patent Rolls 1216—25*, p. 338 (Rolls series).

⁴) l. c. 1232—47, p. 259.

⁵) A. Taranger: *Den angelsachsiske Kirkes Indflydelse paa den norske*. (Kristiania 1890).

⁶) L. Daae: *En krønike om erkebisperne i Nidaros*, p. 17—20; *Festskrift i Anledning af Trondhjems 900 Aars Jubileum* udg. af det kgl. norske Videnskabernes Selskab (Trondhjem 1897).

⁷) Aslak Bolts *Jordebog* udg. af P. A. Munch, p. 115. (Christiania 1852).

⁸) Edv. Bull: *Folk og Kirke* p. 221. (Kbhvn. 1912).

⁹) Biskop Jens Nilssøns *Visitatsbøger* udg. af Yngvar Nielsen, p. 33. (Christiania 1880).

til Island ringe antal kirker hænger rimeligvis, som Edv. Bull mener¹, sammen med, at den egentlige kirkebygnings-tid er forbi.

Ogsaa fra Norge kom strømmen af pilgrimme til Canterbury. Handelsvej og pilgrimsvej faldt her sammen, det viser saaledes Johannes Steel (Jón Stál), »mercator de Norwegia«, der fik tilladelse til at komme til England som købmand², men som tilligē benyttede lejligheden til at forbedre sin himmelske status ved at drage til martyrens grav³. 1232 fik hertug Skule af den engelske konge frit lejde til en rejse til Canterbury⁴, men paa grund af de urolige forhold i Norge kom han aldrig af sted. 1309 drog en kannik fra Bergen til Canterbury⁵. Ogsaa til den pengestrøm, der flød i Canterburykirkens kasse, maatte nordmændene bidrage, i 1347 skænkede selve kong Magnus og dronning Blanca testamentgaver til Becketts kirke⁶. Det er da til gengæld rart at vide, at helgenen ogsaa har hjulpet nordmændene. En erkedegne ved navn Gilbert kom til Canterbury for at søge helbredelse, hvad der ogsaa lykkedes. Selv mindre betydende ting som en bortkommen falk, kunde man med held ulejlige martyren med⁷. For dem, der ikke kunde rejse saa langt, var der ogsaa sørget, nemlig ved at skaffe reliquier til landet. Svitunskirken i Stavanger ejede en særdeles righoldig reliquiesamling og deriblandt ogsaa nogle blodbestængte klæder, som havde tilhørt Thomas⁸.

Om Thomaskulturen vidner ogsaa enkelte kunstneriske

¹) Edv. Bull: Folk og Kirke p. 222.

²) Patent Rolls 1216—25, p. 542.

³) Hákonarsaga, kap. 130; Fornmannasögur IX. (Kbhvn. 1835).

⁴) Dipl. Norv. XIX, 206.

⁵) l. c. VI, 72.

⁶) l. c. V, 193 & VI, 72.

⁷) William af Canterbury; Materials for the history of Thomas Becket I, p. 466—67.

⁸) Dipl. Norv. IV, 1074.

minder. Paa Lurø kirkes altertavle er hans billede malet i fuldt bispeskrud¹. I Gildeskaal kirke har hans navn været paa alterklædet², et andet minde findes i Kristkirken i Bergen³, og i Nidaros har der været indviet et alter til ham⁴. Betydeligst er vist messingskrinet fra Hedal kirke i Valdres⁵, paa hvis ene langside er vist drabsscenen. Fem riddere kommer fra venstre, een er ifærd med at drage sit sværd, en anden har lige hævet sit, mens to samtidig hugger erkebisen i hovedet, ved siden af ham staar Edward Grim med det erkebiskoppelige kors, og paa hver side af alteret, hvor helligaandens due daler ned over kal-ken, staar to andre gejstlige. Fremstillingen, vel fra det 13. aarhundrede, er smukt komponeret, næsten symmetrisk delt af erkebispekorset med selve drabsscenen som det centrale, og saaledes at ridderne og de gejstlige ved alteret kvalitativt holder hinanden i ligevægt, samtidig med at der er den stærkeste kontrast mellem riddersnes urolige, stærkt bevægede gruppe og de to i bøn i nøjagtig samme stilling hensunkne gejstlige.

Over biskop Arne Sigurdsson af Bergens bøger er der bevaret en fortegnelse⁶, den omfatter 37 numre og heriblandt ogsaa en Thomas saga⁷. Det har ganske sikkert ikke været nogen af de tidligere omtalte, men et exemplar af den særlige norske redaktion af sagaen.

Til denne Thomas saga I kan kilden med bestemthed angives, nemlig »Quadrilogus»⁸. Dette skrift er en kompi-

¹) 1. c. II, 302.

²) 1. c. VII, 95.

³) 1. c. V, 598, 622.

⁴) 1. c. XII, 650.

⁵) Nu i Universitetets Oldsagssamling, Oslo.

⁶) Fortegnelsen er meddelt af G. Storm i Norsk historisk Tidsskrift 2. r. II (1880), p. 185—192.

⁷) Oscar Alb. Johnsen: Norske gejstliges og kirkelige institutioners bogsamlinger i den senere middelalder; Sproglige og historiske afhandlinger viede Sophus Bugges minde p. 87. (Kristiania 1908).

⁸) Set af Unger i fortalen til dennes udgave p. II.

lation af ældre allerede foreliggende helgenvita af John af Salisbury, Allan af Tewkesbury, William af Canterbury og Herbert af Bosham. Om udarbejdelsen, der foregik i Richard I's sidste aar, erfarer vi af et brev til abbed Henrik af Croyland¹, der selv tog del i arbejdet. Værket, der naturligvis er uden selvstændig kildeværdi, foreligger i to ikke meget afvigende redaktioner, af hvilke den yngste er grundlaget for sagaen. Oversættelsen er, som middelalderen heller ikke krævede det, ingenlunde en ordret, men en fri gengivelse ofte med fyldigere udtryk end den engelske original og med den enkle klarhed, som karakteriserer den norrøne sagastil, her har oversætteren unægtelig haft den fordel frem for forfatteren at skulle udtrykke sig paa sit modersmaal. Stilen kan, hvor den er bedst, efter Ungers opfattelse minde om Kongespejlet².

Oversætterens navn er Jón Hestr, og da den ydre sprogform og de syntaktiske ejendommeligheder peger mod Norge, har han rimeligvis været nordmand, hvorfor Unger slutter, at værket er blevet til i Norge³. Men da meget tyder paa, at de latinske originalbiografier først er kommet til Island fra England, har Eiríkr Magnússon hævdet, at sagaen er skrevet i Island⁴. Paa den anden side var dog ogsaa forbindelsen mellem Island og Norge, især handelsbyen Bergen og bispebyen Nidaros særdeles livlig, følgelig kan de latinske originaler godt være vandret den vej og først være blevet oversat i Norge. Det sidste hævder Finnur Jónsson⁵, der henfører oversættelsen til de religiøse skrifter, der oversattes paa den norske konge, Hákon Magnússons (1299—1319) foranstaltning. I prologen til den norrøne bibeloversættelse, Stjórn, meddeles det, at kongen

¹) Materials for the history of Thomas Becket IV, p. 425.

²) Ungers fortale p. III.

³) l. c. p. III.

⁴) Magnússons fortale til sin sagaudgave p. LX.

⁵) Finnur Jónsson: Den oldnorske og oldislandske litteraturs historie II, p. 969. (2. udg. Kbhvn. 1920—24).

havde ladet oversætte en bog kaldet »Hellige mænds blomster« — den er nu tabt — bestemt til oplæsning for kongen og hirden, hvorefter han havde ladet bibelen oversætte¹. Hoffet var i det hele meget litterært præget, dronningen skyldes de berømte Eufemiaviser, kongen tog sig væsentlig af den teologiske litteratur, han var i besiddelse af en betydelig lærdom og kunde endog holde tale paa latin².

Ogsaa den norske historieskrivning vidner om, at Thomas Becket's drab regnedes for en af de store verdenshistoriske begivenheder, hvis aarstal ved at indføjes kunde placere den norske historie i forhold til verdenshistorien. I *Historia sanctorum in Selio* hedder det: »Og idet samme aar som den salige Sunnivas helligdom blev ogsaa Selio flyttet, og den hellige biskop Thomas fór til Guds rige med glæde og fagre pinslers triumf«³.

3. *Danmark.*

Den statslige forbindelse mellem England og Danmark under Knud I havde yderligere styrket den naturlige handelsforbindelse mellem de to lande, den varede da ogsaa siden ved. De danske købmænd havde i London deres egen kirke viet de søfarendes helgen, St. Clemens, og de havde deres egen »hall of the danes«⁴. Denne handelsforbindelse har meget tidligt bragt efterretninger om Thomaskulturen til Danmark. Dertil kom, at man endnu i det 13. aarhundrede ikke havde glemt den ret til England, som de danske konger nedledte fra Knud den Stores dobbeltkongedømme. Valdemarernes Danmark var en stormagt, hvis lod i vægtskaalen i striden mellem kong Hen-

¹) Stjórn udg. af Unger p. 3. (Christiania 1862).

²) P. A. Munch: *Det norske Folks Historie* IV, 2, p. 643.

³) S. R. D. IV, p. 12—13.

⁴) Henry G. Leach: *Angevin Britain and Scandinavia* p. 32. (*Harvard studies in comparative literature*, vol. VI; Cambridge 1921).

rik og Thomas Becket nok kunde være af værdi. Erkebispens tilhængere foretog da ogsaa en henvendelse til kong Valdemar. I brevet¹, der paa erkebispens vegne er skrevet af sekretæren, Herbert af Bosham, gaas der ud fra, at den danske konge vidste besked med, hvorledes den engelske konge, »i vrede og umildhed som aldeles ikke er passende for en konge«, forfølger den engelske erkebisp, uden dog at kunne skade denne, takket være Guds miskund; alligevel sender erkebispens nu en betroet mand til kong Valdemar, for at han af denne kan faa en autentisk beretning om striden. Som en ret kristen fyrste yder dog den franske konge (»kongens hjerte er i Guds haand«) erkebispens al skyldig ærbødighed og ærefrygt, derfor beder han nu kong Valdemar paa samme maade styrke værnet mod fjenderne, eller ialtfald tilkendegive sin velvilje. — Det vides ikke om denne henvendelse naaede kong Valdemar, ligesom heller ikke tidspunktet kendes, da det ikke angives af brevet selv. Der kan dog næppe være tvivl om, at det maa være fra 1167 eller senere, fra den tid da forsoningen mellem kong Valdemar og erkebisp Eskil kom i stand. De to landflygtige prælater, Thomas Becket og Eskil, har sikkert direkte eller indirekte været i forbindelse med hinanden i Frankrig, i det mindste kendt hinandens skæbne. Det har da forekommet de landflygtige englændere vel især Johannes af Salisbury og maaske ogsaa kurien, at den danske konge, som man endnu i England frygtede, kunde fremføres som et værdigt eksempel til efterfølgelse for Henrik II; den danske konge ærer erkebisp Eskil som en fader og handler i alle ting efter hans raad, skriver Johannes af Salisbury. Om brevet er afsendt, eller Thomas Becket's hjemkomst har overflødiggjort dette, kan ikke siges. Der skulde dog snart vise sig en afgørende forskel i forsoningens karakter i England og i Danmark.

¹) Materials for the history of Thomas Becket, vol. VI, p. 330—31.

England havde imidlertid intet at frygte af Valdemarernes Danmark, hvis udenrigspolitik havde til maal ikke at beherske Nordsøen, men Østersøen. Det fik man efterhaanden ogsaa forstaaelsen af i England. Man vidste ogsaa godt, at Danmark, hvor nu kongemagt og kirkemagt arbejdede haand i haand, havde fremgang i disse fjerne og hedenske egne. Der var da intet rimeligere at antage, end at det maatte skyldes deres elskede martyr-erkebispens indgriben. En beretning herom findes da ogsaa blandt William af Canterburys mirakelberetninger, en legende om hvordan vndernes land blev underlagt Danmark:

»En mand ved navn Clemens vendte tilbage fra Rusland med en gave til dronning Sofia af Danmark fra hendes fader, kongen. Sendebudet blev fanget og lagt i lænker af to brødre, herrer over vndernes land. Da dronningen hørte dette, beklagede hun sig til sin mand, kong Valdemar af Danmark; men da han ikke var ledig og ikke kunde tilsidesætte rigets tarv, hvor stor en krænkelse der end var tilføjet ham, saa raadførte han sig desangaaende med erkebispens af Lund, af hvem han fik det raad, at sende sin søn, Knud, der endnu ganske ung havde faaet ridderbæltet, med nogle af rigets gode mænd for at forfølge de tilføjede krænkelse.

Man holdt raad, og Knud sendtes derefter afsted med tapre mænd og den nævnte erkebiskop, og de kom med en flaade paa to hundrede skibe ubemærket til røvernes land. Den borg, hvori røverne og rovet befandt sig, trængte de ind i og erobrede, og efter at have modtaget gidsler gjorde de landet skatskyldigt. Saaledes skete det, at de berøvedes den ejendom, som de stjal fra andre, og højt agtes martyren Thomas, som ikke blot erstattede tabet, men ogsaa lagde vndernes land under Danmark. Det ses nemlig klart af, hvad der skete dagen før. Thi da dronningens nylig saa haardt ramte sendebud paakaldte den salige Thomas' hjælp til sin frigivelse, faldt han i søvn, og i søvne saa han erkebispens af Lund vise sig for ham led-

saget af en munk, hvidklædt og med sandaler, saaret og blodig, men prydet med et kongeligt diadem. Da han ikke var bange og holdtes fast og var bundet i lænker, spurgte han erkebisen, hvorfor han kom, og af hvem han var ført til et fjendtligt land. Denne svarede da, at han ikke skulde være bange, da han beskyttedes af den hellige Thomas, som fulgte ham, men hellere juble, for ved ham var dette rige blevet underlagt danerne. Men da han vaagnede næste dag, saa han i virkeligheden, næsten hvad han før havde set i aabenbaringen; thi da danerne var landet, skete det, næsten som det er fortalt.«¹

Som Ellen Jørgensen har paavist², er der en historisk kerne i William af Canterburys mirakelberetning. Det vendertog, der er tale om, beretter Saxo om paa følgende maade: »Ved samme tid udplyndrede vendiske vikinger Valdemars sendemænd og tog et skib ladet med gaver til ham fra hans svigerfader; og da han sendte bud til dem om at faa det tilbage, affærdigede de ham haanligt. Herover blev Valdemar, som rimeligt var, optændt af vrede, sluttede til hævn forbund med Henrik [Løve] og udbød rygboerne til at gøre ham følge, da de var kendte i fjendens land. Dernæst løb han ind ad Swinemynde og stak ild paa Julin by, som indbyggerne havde ladet i stikken.«³ Dette vendertog kan tidsfæstes til 1177, da det kort efter hedder, at det var samtidigt med forliget mellem kejser Frederik og pave Alexander (Veneziaforliget), saa tidligt maa altsaa Thomaskulten være begyndt i Danmark. Det er muligt, at det er den nævnte erkebisp, altsaa Eskil, der har befordret denne kultus, han og Thomas Becket havde ialtfald det hierarkiske grundsyn fælles. Maaske har sendebudet, Clemens, været i Canterbury, da man der, modsat Saxo, har bevaret hans navn.

¹) Materials for the history of Thomas Becket, vol. I, p. 543—44.

²) Ellen Jørgensen: Helgendyrkelsen i Danmark, p. 20. (Kbhvn. 1909).

³) Sakses Danesaga oversat af Jørgen Olrik II, p. 375. (2. udg. Kbhvn. 1925).

William af Canterbury synes i det hele at være godt underrettet om danske forhold. Han beretter ligeledes i sine mirakelhistorier om en kannik fra Lund ved navn Svend, der blev helbredt for en paralyse ved at love en pilgrimsfærd til Canterbury¹. Det er ganske sikkert den samme Svend, som i Lundegavebogen omtales som stifter af et St. Thomas alter², der efter Wrangels undersøgelser har ligget nedenfor koret ved trappen³, og det er vist til det samme alter, at Peter Helgesen i sit testamente af 4 november 1352 skænkede en gaard⁴.

Thomas Becket fik siden flere altre i Lunds domkirke, saaledes et i det østre kor⁵, hvortil kanniken Peter Botulfsen i 1350 skænkede en gaard. Erkebispnen Peder Jensen stiftede 1342 et alter i søndre kor indviet til St. Thomas og St. Anna⁶, ved dette alter celebreredes hver tirsdag en messe for den hellige Thomas⁷. Muligvis er dog Peter Botulfsens og erkebispens alter det samme⁸. Med betegnelserne søndre kor o. l. maa der tages hensyn til, at i middelalderen omfattede koret tillige tværskibet, afgrænset fra langskibet ved et særligt lægmandsalter. Som rigets metropolitankirke blev Lundekirken særdeles rig paa altre, Wrangel opgør antallet til ca. 60⁹. Det har været et ganske anseligt kirkeudstyr, der derved er blevet samlet tiderne igennem.

¹) Materials for the history of Thomas Becket I, p. 544—45.

²) Libri Memoriales capituli Lundensis ed. C. Weeke, p. 5, 8, 282. (Kbhvn. 1884—89); jvfr. C. G. Brunius: Lunds domkyrka p. 143, 155. (Lund 1854).

³) Wrangel: Forna altarstiftelserna i Lunds domkyrka; Studier tillägnade M. Pfannerstill. (Lund 1923).

⁴) Testamenter fra Danmarks Middelalder udg. af Kr. Erslev, p. 111. (Kbhvn. 1901).

⁵) Libri Memoriales Capituli Lundensis ed. C. Weeke p. 62.

⁶) Libri Memoriales Capituli Lundensis ed. C. Weeke, p. 184, 283.

⁷) C. G. Brunius: Lunds domkyrka p. 154. (2. uppl. Lund 1854).

⁸) Det hævder Wrangel; Forna altarstiftelserna; Studier tillägnade M. Pfannerstill p. 467. (Lund 1923).

⁹) l. c., p. 471.

Til disse altre har hørt domkirkens samling af Thomas-reliquier, der efter den bevarede fortegnelse udgjorde følgende:

I krystalmonstransen af form som tre taarne af forgyldt sølv et ben af St. Thomas erkebiskop af Canterbury¹.

I et lille sølvhovede med bispemitra ligeledes et ben af martyren St. Thomas².

I et elfenbensskrin prydet med udskaarne fugle og dyr St. Thomas af Canterburys bodsskjorte³.

I et reliquiegemme af krystal et stykke af St. Thomas erkebispens klædning⁴.

Blandt denne betydelige samling har man sikkert betragtet bodsskjorten med særlig ærefrygt, da den, efter hvad flere legender beretter, var forfærdiget af selveste jomfru Maria⁵, med hvem erkebispens havde staaet paa en særdeles fortrolig fod, hun havde med omhu fulgt hans bane lige fra skoledagene i Paris⁶.

Det synes, som dyrkelsen af Thomas Becket har været ivrigere i Lunds stift end i det øvrige Danmark. Det skyldes maaske, som Tynell⁷ mener, den nævnte kannik Svend; men det er dog nok saa rimeligt at antage, at det er erkebisp Eskil, der har givet tilskyndelsen, da flere notitser om Becket er kirkepolitisk tendentiøse i udpræget hierarkisk retning. Thomas Beckets helgendag anføres i kalenderen som en stor festdag og nævnes i gavebogen under 29 december med den aggressive tilføjelse: han

¹) Ordo in ostensione sanctarum reliquiarum in ecclesia Lundensi. S. R. D. VIII, p. 447.

²) I. c., p. 449.

³) I. c., p. 450.

⁴) I. c., p. 456.

⁵) Mariu saga udg. af Unger p. 687. (Christiania 1871); Ett fornsvenskt legendarium udg. af G. Stephens II, p. 788. (Sthlm. 1847—74).

⁶) Mariu saga udg. af Unger p. 198—203.

⁷) L. Tynell: Skånes medeltida dopfuntar p. 178. (Sthlm. 1913—21).

udgød hæderfuldt sit blod for kirkens frihed¹. I samme retning tyder efterretningerne om Thomas Becket i erkebispokrøniken og *Annales Lundenses*. Thomas Becket's navn fandtes i *Lundelitaniet*². En kirke i den nordlige bydel var indviet til ham³, og til denne eller til et af altrene i domkirken var knyttet et St. Thomas-gilde.

Ogsaa i domkirkerne i Roskilde og Ribe fik Thomas Becket altre⁴, og i Aarhus domkirke stiftede ridderen Jens Nielssøn til Avnsbjerg i 1416 et alter helliget St. Thomas og St. Silvester, hvortil han henlagde jordegods i Holme i Draaby sogn paa Mols samt i Balle i Mørke sogn, Øster-Lisbjerg herred⁵.

Foruden de nævnte reliquier i Lunds domkirke var saadanne kommet til landet allerede i 1191 da erkebisp Absalon indviede Gumlöse kirke i Skåne⁶. Langt de fleste synes dog at have været i minoritterordenens eje, rimeligvis skaffet til veje i den senere middelalder, da reliquidyrkelsen fik sin største udbredelse, især netop befordret af tiggermunkene. Minoritternes omfattende reliquiecatalog, der trykt fylder mange foliosider, vidner baade om righoldighed og om en næsten museumsmæssig orden med signatur paa de enkelte stykker. Af Thomas Becket-reliquier findes følgende⁷:

To stykker af St. Thomas' bispestav.

To stykker af St. Thomas' klædning.

I en ædelsten et stykke tøj farvet af martyren St. Thomas' blod.

¹) *Libri Memoriales Capituli Lundensis* ed. C. Weeke, p. 323.

²) Wrangel: *Lunds domkyrkas konsthistoria* p. 43. (Lund 1923).

³) l. c., p. 43; *Libri Memoriales* p. 306.

⁴) Ellen Jørgensen: *Helgendyrkelsen i Danmark* p. 20. (Kbhvn. 1909).

⁵) *Liber Arhusiensis*. S. R. D. VI, p. 474—75.

⁶) *Encænna templi Gumlosani, anno Chr. 1191 celebrata*. S. R. D. V, p. 378.

⁷) *Catalogus reliquiarum conventuum fratrum minorum Roskildensium & Haffniensium*, S. R. D. VIII, p. 284, 287, 270, 280, 289, 290, 273, 281, 301.

I den store elfenbenskiste med bogstav E ligeledes et stykke tøj vædet i martyren, St. Thomas' blod.

I det lille uforgyldte kors prydet med sten med bogstav Y en reliquie af martyren St. Thomas.

I skrinet beklædt med skind med bogstav Z et stykke af martyren St. Thomas' klædning.

Ligeledes er der reliquier i det store elfenbensskrin med bogstav K, i tredie aflukke et stykke tøj vædet af erkebisp Thomas' blod.

Om Thomasdyrkelsens plads i gudstjenesten vidner antegnelser i de kirkelige festkalendere. I Petrus de Dacias kalender er optegnet baade den egentlige helgendag, 29 december, og translationsfestens dag, 7 juli¹. Endvidere er helgendagen anført i *Calendarium Nestvediense*² og i Københavns Vor Frue kirkes festkalender³; Lundelitaniet er allerede tidligere nævnt.

Flere af de engelske biografier og mirakelberetninger har fundet vej til Danmark. I den bevarede fortegnelse over erkebisp Jens Grands bøger nævnes »*Vita beati Tome Cantuariensis*« og »*Legenda sancti Thome Cantuariensis*«⁴; men en nærmere bestemmelse af disse bøger er dog næppe mulig. Det er derimod givet, at »*Miracula auctore Benedicto*«, Benedict af Petersboroughs mirakelsamling⁵, har været kendt her i landet, da brudstykker af et saadant haandskrift er fundet i omslag om regnskaber fra Ringsted og Herridsvad klostre⁶. Det er aabenbart samme værk, der har været kilde for forfatteren af Sjællandske krønikes

¹) *Calendarium Magistri Petri de Dacia*; S. R. D. VI, p. 263, 265.

²) *Calendarium monasterii b. Petri Nestvediensis*; S. R. D. IV, p. 318.

³) Bjørn Kornerup: *Vor Frue Kirkes og Menigheds Historie* p. 183. (Kbhvn. 1929—30).

⁴) P. A. Munch i *Annaler for nord. Oldkyndighed* 1860, p. 173.

⁵) Benedict af Petersboroughs værker, *Materials f. hist. Thomas Becket*, vol. II.

⁶) Ellen Jørgensen: *Helgendyrkelsen i Danmark* p. 20. (Kbhvn. 1909).

omtale af Thomas Becket¹, hvorimod den sæculargejstlige Edward Grims vita har været det for Breviarium Roschildense fra 1517². I Sjællandske krønike anføres desuden et »Epitaphium sancti Thome«³, hvortil ingen kilde kendes⁴.

De kunstneriske minder om Thomas Becket repræsenteres af et maaske tvivlsomt billede i Vellev kirkes kor (Viborg amt)⁵ fra det 13. aarhundrede samt af den særdeles fortrinlige døbefont i Lyngsjö. Allerede Brunius har gjort rede for den, men uden at være opmærksom paa hvad drabsscenen forestillede: »Tre krigare med sköldar och dragna svärd rusa mot et altare, hvarvid en man nedfaller, och en annan framräcker ett kors«⁶; det er da ganske klart, at det er Thomas Becket's drab, der fremstilles⁷. Fonten er udført i sandsten af stenhuggeren Tove i 1190'erne⁸. Den staar særdeles højt i kunstnerisk henseende. Under rundbuer, der giver en passende inddeling af billedfladen, er komponeret forskellige motiver. Først Kristi daab, rimeligt nok paa en døbefont, derefter drabsscenen, to riddere klædt i ringbrynjer gaar mod erkebispens, der allerede ramt i hovedet synker ned ved alteret med hænderne løftede som til bøn, en tredje ridder gaar mod Edward Grim, der bærer det erkebiskoppelige kors. Interessant er det, at kongen gøres til medvider. Han afbildes i samtale med en af ridderne, og for yderligere at udelukke

¹) *Scriptores Minores* ed. Gertz, II, p. 46—47; jvfr. Gertz's indledning p. 7.

²) *Materials for the hist. of Thomas Becket*, vol. II, p. 435—38.

³) *Scriptores Minores* II, p. 47.

⁴) Gertz: »hoc epitaphium nusquam alibi reperire potui«.

⁵) Ellen Jørgensen: *Helgendyrkelsen i Danmark* p. 21.

⁶) C. G. Brunius: *Skånes konsthistoria för medeltiden* p. 493—94. (Lund 1850).

⁷) Vistnok først set af Ellen Jørgensen, *Helgendyrkelsen i Danmark* p. 21.

⁸) L. Tynell: *Skånes medeltida dopfuntar*, utg. af kungl. vitterhets och antikvitets akademien, p. 11—12. (Sthlm. 1913—21).

nogen misforstaaelse er hans navn føjet til: Rex HRICUS¹. Den følgende scene viser, hvorledes helgenen modtages af Kristus. Derefter overrækker Kristus en nøgle til St. Peter og en bog til Paulus, og billedrækken slutter endelig med Marias himmelkroning. Fonten er ydermere bemærkelsesværdig ved, at den har været polykrom. Rundbuefrisen har været malet rød, figurernes haar sort, dragterne grønne og røde; det er dog ikke sikkert at farverne er oprindelige².

De fleste danske aarbøger har 1171 en notits om Thomas Becket's drab. Udførligst er *Annales Lundenses*: »Eodem anno martirizatus est in matre ecclesia Cantuariense a quatuor militibus regis imperio Henrici die 5 natalis Domini archipresul preciosus martir Thomas«³. Denne bemærkning er sikkert et udtryk for forfatterens egne anskuelser, da han nemlig i begyndelsen af aaret har antegnet den traditionelle notits om drabet, som de fleste aarbøger har. Under 1220 har de fleste aarbøger atter en notits om translationen; som man ser, er de ikke saa velunderrettede som de islandske. Erkebisperkrøniken, hvis form er den at sætte en kort verdenshistorisk indledning foran fremstillingen af hver enkelt erkebisp's historie, har da ikke kunnet finde nogen bedre indledning til beretningen om Eskils kamp mod den verdslige magt end en skildring af Thomas Becket's drab: »Paa samme tid led St. Thomas erkebisp af Canterbury og Englands primas martyrdøden i sin egen kirke for kirkens rettigheder og friheder paa kong Henrik af Englands tilskyndelse i aaret 1171«⁴.

Mirakelberetningerne om Thomas Becket viser, at denne helgen havde en særlig forkærlighed for søvæsen. Det kom ogsaa danske til gode. William af Canterbury fortæller, at der var blevet bygget et meget stort skib i Sles-

¹) l. c., p. 186.

²) l. c., p. 160.

³) *Annales Danici medii ævi* ed. Ellen Jørgensen p. 87. (Kbhvn. 1920).

⁴) *Scriptores Minores* II, p. 107.

vig, som man imidlertid ikke kunde faa til at løbe af stabelen. I denne kvide paakaldte man da St. Thomas, der ogsaa beredvilligt hjalp til, saa skibet kom flot i søen¹.

4. Sverige.

Blandt den ældre middelalders betydeligere værker i Sverige maa nævnes det fornsvenske legendarium². Det er ganske vist ikke noget originalt værk, men en bearbejdning af en af middelalderens mest yndede legendesamlinger »Legenda aurea« samlet af dominikaneren Jacobus de Voragine, der døde 1298 som erkebisp i Genua. »Legenda aurea«³ er kronologisk ordnet, saaledes at fremstillingen derved faar karakter af en hagiografisk kirkehistorie omfattende tiden fra Johannes Døber til det 13. aarhundredes midte. Fornsvenska legendariet antages at være forfattet i tiden mellem 1276 og 1307⁴. Forfatterens navn er ikke overleveret, han har antagelig været dominikanermunk, og det er muligt, at han har foretaget en pilgrimsrejse til Thomas Becket's grav, han viser ialtfald godt kendskab til Canterbury⁵. Omplantningen til svensk maa have skyldtes ønsket om at gøre disse legender tilgængelige for en større kreds end de latinkyndiges, det er derfor antaget, at tilskyndelsen er udgaaet fra et nonnekloster, maaske det i Skänninge. Henrik Schück har forsøgt at hævde

¹) Materials for the history of Thomas Becket I, p. 317—18.

²) Udg. af G. Stephens 1847—74 i Svenska fornskriftsälskapets samlingar.

³) Jacobus de Voragine: Lombardica historia, quæ a plerisque aurea legenda sanctorum appellatur. (Argentinae 1486); Jacobus de Voragine: Helgonlegender utg. av J. Gabrielsson. (Sthlm. 1928).

⁴) Valter Jansson: Fornsvenska legendariet p. 4. (Nordiska texter och undersökningar 4, Sthlm. & Kbhvn. 1934); N. Geber: Till dateringen af det fornsvenska legendariet, Studier tillägnade Henrik Schück, p. 267 (Sthlm. 1905).

⁵) l. c., p. 262.

Petrus de Dacia, der var lector i Skänninge, som forfatteren¹, men har senere opgivet denne teori².

Legenden har intet at byde den moderne læser, mener Schück³, og det skal indrømmes, at for den, der blot søger æstetisk nydelse, vil der være langt imellem en vel udført stemning og en i al sin enfoldighed smuk skildring. Historisk set er legenden derimod en særdeles vigtig kilde til oplysning om de jævne menneskers følelsesliv. Det var noget nær den eneste litteratur, de stiftede bekendtskab med, og deres kristendoms kundskab formidledes for en stor del herigennem, legenden var baade opbyggelse og underholdning. Prædikebrødrene tog deres motiver fra legenderne og de kirkelige kunstnere ligesaa. Om legendens yndest vidner Petrus de Dacias yttring: »Saa langt jeg husker tilbage, lige fra min første barndom, var det en inderlig nydelse, hvergang jeg hørte om en helgens liv, gerninger, lidelse og død«⁴. At legendens formaal var at undervise og opbygge i den kristne tros lærdomme, udtrykker den selv saaledes: »Af den grund læses i Guds kirke om de hellige fædres liv, at ved deres forbilleder og gode gerninger tilhørernes hjerter kan optændes af kærlighedens og den hellige opbyggelses ild«⁵. Det synes, som det først og fremmest er den livlige handling, det stærkt bevægede optrin, der har gjort legenderne yndede.

I fornsvenska legendariet findes følgende legende om St. Thomas af Canterbury:

»I pave Alexanders dage var St. Thomas først kongens kansler i England og siden erkebisp i Canterbury og Englands primas ved kongens omsorg og i den hensigt,

¹) Henrik Schück i Samlaren 1884, p. 56.

²) Ill. svensk litteraturhistoria I, p. 103. (1. utg. Sthlm. 1896).

³) H. Schück och K. Warburg: Ill. svensk litteraturhistoria I, p. 333. (3. uppl. Sthlm. 1926).

⁴) Legender från Sveriges medeltid utg. av E. Fogelclou, A. Lindblom och E. Wessén, p. 299. (Sthlm. 1918).

⁵) Legenda St. Sigfridi. Script. Rerum Suecicarum II, p. 345.

at han des bedre kunde bøje kirkeretten efter kongens vilje.

Da Thomas var blevet biskop, bar han yderst kostbare klæder som en mægtig herre og derunder haarklæder. Daglig vaskede han tretten fattige mænds fødder med knæfald; han gav dem føde, og efter maaltidet gav han dem hver fire engelske penninge. Mandeligt værgede han kirkens ret, til han omsider maatte fly for kongens vrede, idet han ræddedes for kirkens nød, ikke for sin egen, og kom til pave Alexander. Paven stillede ham under Donati¹ klostres beskyttelse og bød, at man skulde vise ham al hæder. Imens ranede kongen hans eje, røvede alt kirkens gods og gjorde alle hans frænder landflygtige. Gud lod snart Thomas komme til ære og embede igen og siden blive martyr. En død mand, som ved et jertegn blev levende igen, havde set en tom stol i himmerige, hvor apostlene sad, og en engel havde sagt, at denne stol gemtes til en stor præst fra England, den præst var St. Thomas.

En præst fremsagde hver dag Vor Frues messe, det rygtedes da for biskoppen, at han ingen anden messe kunde, og han skulde miste messesangen; men da sendte Vor Frue ham selv til biskoppen og bad sige, at han var sendt paa hendes vegne, som sømmede hans haarklæder, og til et jertegn var en rød silketraad hængt ved.

Thomas kom atter til sit land med hæder og fred og virkede for kirkens ret som før, indtil kongen lod ham dræbe femte dag jul i Trinitatis kirke. Riddere lod med sværdhug hans hjerne strømme ud paa kirkegulvet. Selv gik han døden for sværd imøde, men forbød paa Guds vegne at gøre de andre noget mén. Alle, som gjorde Guds martyr mén, kom under Guds svare hævn. Gud gav ham den store naade at gøre underbare jertegn, at give døde livet og krøblinge førligheden².

¹) Fejl for Pontiniaci kloster.

²) Ett fornsvenskt legendarium utg. av G. Stephens II, p. 787—88.

Til de særlige Thomas-messer, der ogsaa celebreredes i Sverige, maatte man have en dertil hørende liturgisk digtning. Heraf kendes et rimet officium fra Breviarium Arosiense, »Pastor cesus, in gregis medio —«, som dog ogsaa med enkelte variationer findes i Strängnäs-breviaret; og i Missalet fra Uppsala findes en Thomas Becket-sequens, »Peta mundus sit iocundus —«¹. Det førstnævnte digt, »Pastor cesus«, er meget uregelmæssigt bygget op med uregelmæssige versfødder og med en lunefuld vekslen af fire til seksliniede strofer med toliniede strofer. Rimet er fælles indenfor hver strofe, dog har af de syv sidste fireliniede strofer de fire rimstillingen abcb, een har abab, de to sidste har enslydende rim. Som formen er løs, er indholdet springende. Hjorden klager over tabet af sin hyrde, den retfærdige er dræbt af nidingsvaaben, skændigt dræbt af satans drabanter i sin egen kirke. Kirken klager over tabet af sin beskytter, han der med styrke og fasthed trodsede dom, uret og forhaanelser, han der stod som en mur om Herrens hus². Straalende mirakler har Thomas bevirket, han har givet blinde synet, rensset de spedalske, og løst dem der laa bundet i dødens lænker. Endelig anraaber digteren Kristus om, at lade Thomas' fortjenester komme menneskene til gode, han udgød sit blod for dem, lad det derfor løse syndens baand og skænke opstandelse, som Thomas opstod. Til slut hæver digteren sig i den sidste strofe op til en ganske velformet hyldest til St. Thomas:

¹) Latinska sånger från Sveriges medeltid, Främmande länders helgon, utg. av Klemming, p. 160—67. (Stockholm 1887).

²) Dette gammeltestamentlige udtryk, der er dannet efter Ezechiel 13, 5 og Jeremias 1, 18, er ofte anvendt i middelalderlig litteratur, paa dansk grund saaledes i Roskildekroniken, Script. Min. I, p. 28. Bisp Foliot af London brugte det bebrejdende mod Thomas Becket efter Clarendonmødet 1164, Materials for the history of Thomas Becket, tom. V, p. 521. sq.

Salve Thoma, virga iusticie,
mundi iubar, robur ecclesie,
plebis amor, cleris delitie;
salve gregis tutor egregie,
salua tue gaudentes glorie.

Uppsalasequensen skildrer mest i trokæer og uden strofeinddeling Thomas Becket's gerning. Om hans fødsel bruges følgende smukke udtryk: »Sicut rosa lilium, Lundonia filium parit Thomam«. Digtet slutter med et udraab om det lykkelige England med et ordspil paa Anglia og angelica.

Sverige ejer to minder om Thomas Becket af høj kunstnerisk værdi, nemlig et reliquieskrin fra Trönö¹ kirke i Hälsingland udført i forgyldt og emaillet kobber, rimeligvis fransk arbejde fra o. 1200, og et alterskab fra Skepptuna kirke fra det 15. aarhundrede. Paa Trönöskrinets ene langside er drabsscenen gengivet med omtrent samme komposition som paa det før nævnte norske skrin. Thomas Becket staar i kaabe og med mitra ved et alter til højre, mens tre riddere med dragne sværd kommer fra venstre, den førstes sværd rammer netop erkebispens. De tre riddere er slanke og spinkle og frie, næsten dansende, i deres bevægelser, saadan som den franske stil krævede det. I de tomme rum mellem figurerne er der indføjet roser, hjul, kors omfattet af cirkler for at udfylde billedfladen og for at give emaillekunstneren lejlighed til at demonstrere sin farvekunst.

Alterskabet fra Skepptuna viser Thomas Becket sidende paa sin bispestol i fuldt skrud. Det viser en kraftig og myndig kirkefyrste i al sin magt og herlighed. Han har et roligt og værdigt udseende, er kraftig og fyldig og ligner slet ikke helgenbiografiernes fanatiske asket. Kunst-

¹) Trönöskrinet synes ikke at være noget unicum, H. Hildebrand har hos en antikvitethandler i Köln set et skrin ganske magen til Trönöskrinet; Sveriges Medeltid III, p. 630 (Sthlm. 1898—1903).

værket er skaaret af ingen ringere end Bernt Notke fra Lübeck, Aarhusaltertavlens mester. Kunstneren har her bestræbt sig for at udforme et plastisk virkelighedsbillede med kraftig holdning og ærværdig ro af repræsentativ pompøs virkning.

5. *Finland.*

Kristendommen er kommet til Finland¹ fra Sverige, men den blev for en stor del baaret frem af to englændere, Henrik og Thomas. Henrik blev landets første biskop og efter sin martyrdød 1155 dets nationalhelgen. Hans gerning fortsattes af Thomas², der i en menneskealder virkede i Finland, og som derefter trak sig tilbage fra verden for at leve sine sidste aar som munk i Visby, hvor han døde 1245. Det er ikke utænkeligt, at han kan have bragt de første efterretninger om sin berømte navne og landsmand til Finland. Tør man antage, at det o. 1200 skrevne *Kalendarium provinciae Bremensis* er kommet til Finland inden alt for længe efter sin tilblivelse, vilde det afgive beviset for, at Thomas Becket's helgendag, den 29 december³, allerede da fejredes i Finland, men Aarno Malin regner denne dags nævnelse for at være en følge af Thomas-kultens hurtige udbredelse efter kanonisationen i 1173 uden dog at faa videre fodfæste i Finland⁴. Et *graduale* ligeledes fra det 13. aarhundrede, som maaske er kommet til Finland fra Danmark, har dog ogsaa nævnt: Thome martyr & pontifex⁵. I den senere middelalders kilder er Thomas

¹) For værdifuld bistand takker jeg professor, dr. M. Ruuth, Helsinki.

²) Elis Bergroth: *Den finska kyrkans historia* p. 15. (Helsingfors 1892).

³) Aarno Malin: *Der Heiligenkalender Finnlands, seine Zusammensetzung und Entwicklung* p. 72 (*Finska kyrkistoriska samfundets handlingar* XX, Helsingfors 1925).

⁴) Aarno Malin: *Op. cit.* p. 178.

⁵) Toivo Haapanen: *Verzeichnis der mittelalterlichen Handschriftenfragmente in der Universitätsbibliothek zu Helsingfors, II: Gradualia* p. 11. (Helsingfors Universitetsbiblioteks Skrifter VII, 1925).

Beckets helgendag opført i alt i 16 forskellige kalendarier, gradualer og missaler¹. Til dagens fejring brugtes ligesom i Sverige² sequensen »Letabundus sit iocundus —«³ samt et ellers ukendt rimet officium, hvoraf et fragment er bevaret:

Anglia letare
quod enim thomam genuisti
splendes absque pare
que quondam fusca fuisti
martyris in laude
uirtutum uernale plaude⁴.

Thomas Becket-kulten synes kun at have fundet ringe udbredelse i Finland. Det hænger rimeligvis sammen med, at det blev dominikanerordenen, der først og fremmest kom til at præge den finske kirkes ritus⁵ og dermed ogsaa dens helgendyrkelse, og denne orden synes i modsætning til cistercienserne kun i ringe grad at have befordret Thomas Beckets helgendyrkelse.

St. Thomasdyrkelsen er en fælleseuropæisk bevægelse. Den har sat sig en række endog meget værdifulde kunsteriske minder, først og fremmest det pragtfulde reliquieskrin i limousineremaille i Clunymuseet i Paris⁶ og fresko-

¹) Aarno Malin: Der Heiligenkalender Finnlands p. 172—73.

²) se kapitlet om Sverige p. 428ff.; cfr. endv. C. A. Moberg: Über die schwedischen sequenzen p. 114. (Uppsala 1927).

³) Toivo Haapanen: Verzeichnis der mittelalterlichen Handschriftenfragmente, I: Missalia p. 182 (Helsingfors Universitetsbiblioteks Skrifter IV, 1922).

⁴) Toivo Haapanen: Verzeichnis . . . , III: Breviaria p. 6. (Helsingfors Univ. Bibl. Skr. XVI, 1932).

⁵) Aarno Malin: Der Heiligenkalender Finnlands p. 182—204.

⁶) W. Burger: Abenländische Schmelzarbeiten, abb. 62, p. 110. (Berlin 1930).

malerierne i Braunschweigs domkirke¹. Maaske har dog Lyngsjöfonten den ældste gengivelse af Thomas Becket's martyrium²; dertil kommer, at den er det eneste af de nævnte kunstværker, der helt sikkert er af hjemlig oprindelse. I sin skønne sentromanske skånske stil hævder den sig smukt blandt den store verdens værker med samme emne.

Hvor meget St. Thomasdyrkelsen har betydet for den nordiske kristendom, lader der sig vanskeligt sige noget sikkert om. Man har, som de anførte eksempler viser, ofte paakaldt hjælp hos St. Thomas lige fra generhvervelsen af en bortkommen falk til alvorlige sygdommes helbredelse og vændernes undertvingelse og ogsaa ment sig hjulpet, men til at give sig fuldlødt udtryk i digtning paa latin eller modersmaal har denne religiøse følelse ikke slaaet til.

Det synes snarere, hvad der ogsaa efter Thomas Becket's historie er rimeligt nok, som hans navn er blevet et samlingsmærke for kirkens mænd i kampen mod statsmagten. Troligt fulgte Guðmund Arason i hans fodspor, og ogsaa den norske erkebisp Eysteinn's kirkekamp kan minde om martyrens³. Da Eysteinn maatte flygte fra Norge, drog han til England, hvor sympatien ganske var paa hans side, hvorfor ogsaa de engelske historieskrivere gerne viderekolporterede de vildeste rygter om Sverres overgreb mod bisperne⁴. Ogsaa Lund opfattede Thomas Becket og hans dyrkelse paa samme maade. Det er saaledes næppe tilfældigt, at der netop fandtes to værker om Becket i Jens Grands bogsamling.

Kulturelt set betød St. Thomas-dyrkelsen nye og dra-

¹) Janitschek: Geschichte des deutschen Malerei p. 155. (Geschichte der deutschen Kunst III, Berlin 1890).

²) Ialtfald ældre end messingskrinet fra Hedal, som Wilson mener er den ældste fremstilling; Th. B. Wilson: History of the church and state in Norway p. 246. (1903).

³) Wilson: Op. cit., p. 147.

⁴) Keyser: Den norske kirkes historie I, p. 291. (Christiania 1856).

matiske emner for kunst og litteratur. Litterært gik Island i spidsen med sine helgensagaer og skabte derved en særdeles læseværdig beretning om den engelske martyr, bygget paa virkeligt historisk materiale, væsentlig det vi stadig maa bygge paa og udformet i sagaens klare og faste stil. I historieskrivningen er Thomas Becket's drab en af de ikke mange verdenshistoriske begivenheder, man fæstnede sig ved, optegnelsen betyder derfor et beskedent forsøg paa at skabe relation mellem den hjemlige og den store verdens historie. Thomas Becket-kulten betød ikke alene direkte gennem pilgrimsrejserne til Canterbury, men ogsaa indirekte en vej ud, en af vejene, der kunde tilføre Norden nye impulser og knytte nye forbindelser mellem Norden og Europa.